

Տարեկան գինը 7 րուր, կէս տարւանը 4 րուր:

Թիֆլիսում գրվում են, խմբագրատանը, պ. Վատերեանի և
Արամյանների խնամքով:

Օտարաբարակացիք գինում են ուղղակի

Тифлис. Редакция „Ммаска“

ՄԱՍԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2

(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Հայտարարութիւնները ընդունվում են ամէն լեզուով:

Հայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կօպէկ:

ՄԱՍԿ

Երբեք խմբագրութիւնը
խնայում է այն բաժանորդ-
ներին, որոնք այս ամբողջ տարւոյ
կամ կէս տարւոյ բաժանորդական
գինը լիովին չեն
տուել: Խմբագրութեանը, շտապէն
լրացնել իրանց բաժանորդագինը:

ԲՈՂՈՎՈՐԴԻՆ

Պատերազմից յետոյ — Ներքին տեսու-
թիւնը, Պատերազմական բեմից: Նամակ Բա-
գուրից: Նամակ խմբագրին, Ներքին լուրեր:
Արտաքին տեսութիւնը: Թիւրքիա, Ֆրան-
սիա, Փարիզի Մուստեան վարժարանը, Գերմա-
նիայի ուսումնական ժողովները, Արտաքին լուրեր:
— Սառն լուրեր — Հայտարարութիւններ:
Տեղեկացոյց: — Բանասիրական: Գործեր:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՑ ՅԵՏՈՅ

Եւն մի քանի անդրութիւններ
որ ունեցաւ Թիւրքիան ներկայ
պատերազմի մէջ, շատերը ընդո-
ւում են որպէս տպացոյց Թիւր-
քիայի ներքին ոյժի և կենդանու-
թեան:

Մէկ բան կարելի է ասել՝ որ
զինուորական արհեստը բաւական
ծաղկում է Թիւրքիայում, և գուցէ
նա եւրոպական քաղաքակրթու-
թեան միակ արգասիք է, որ կարո-
ղացաւ արմատներ գցել Թիւրքիայի
հողի մէջ: Ինչքան և վատնող, ան-
հաշիւ, լեռը, անբարոյական կեանք
վարող մարդիկ լինէին Թիւրքաց

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՈՐԾԵՆԵՐ

(Վերջ)

Հայ ժողովուրդին մէջ մի սխալ համոզում տա-
րածուած է. նա ամէն բան կը սպասէ բարձրաս-
տիճան պաշտօնեաներէն, Ազգային ունէ գործ,
որչափ ալ հարկաւոր և ստիպողական լինի ժո-
ղովուրդին համար, չեն ուզեր գործել, մինչև որ
կաթողիկոս, պատրիարք և կամ մի էֆէնդի կամ
աստիճանաւոր այդ գործի գլուխ չը կանգնի:
Այս կերպով, ազգի կենսական և ստիպողական
գործեր կախուած կը լինին միշտ կաթողիկոսէ,
պատրիարքէ, էֆէնդիէ կամ աստիճանաւորէ:
Առջա որպէս ուղին, ազգի վիճակն ալ այնպէս
կը լինի, լաւ թէ գէշ. իսկ ժողովուրդն կրաւո-
րական զեր կը խաղայ միայն:

Մի պաշտօնեայ, որչափ ալ բարեխիտ և գոր-
ծունեայ լինի, չէ կարող ինքնին ժողովուրդի
ամեն պէտքերն իմանալ և ամեն գործի հաս-
նիլ. ժողովուրդն ալ պէտք է որ իւր պարտք
կատարէ, հարկ եղած ժամանակ ինք անձամբ
գործելով. այսպէս պաշտօնեայի աշխատութիւն-
ներն ալ կը թեթեւան, Բարձրաստիճան անձեր
զիրութիւն չեն ունենար ամեն կարգէ ժողո-
վուրդի մէջ մտնելով, նոցա գաղտնիքների խորն
թափանցել, նոցա ներքին վիճակ իմանալ: Հնար-
տութիւնն ալ պարզ կերպարանքով, երբ գիտակ
չունի երեսին վրա կեղծաւորների և չողորթի-

սուլթանները, բայց արդարու-
թիւնը պահանջում է խոստովա-
նել որ մի բանի վրա նրանք միշտ
ուշադրութիւն էին դարձնում, մի
բան նրանց ամենաձերմեւանդ հոգ-
ների առարկայ էր միշտ՝ զա պե-
տութեան զինուորական ոյժն է,
զորքը և նաւատորմը: Սուլթան-
ները ոչինչ փող չէին խնայում՝
նաւատորմը կատարելագործելու,
նոր զրահաւոր նաւեր գնելու, զոր-
քի մէջ ամենակատարեալ զէնքեր
մտցնելու, ամենաթանկ թնդա-
նօթներ տունելու, և այլն....

Մի խօսքով նոյն Թիւրքաց տե-
ութիւնը, որ կառավարչական բո-
լոր մնացած ճիւղերում անհաշիւ
վատնող, կամ ժլատ էր, — իր զե-
նուորական մասի վերաբերութեամբ
ցոյց տուեց իրան խելացի, զգոյշ,
հաշիւող և առատաձեռն:

Վերջապէս երևում է որ Թիւր-
քերը մինչև այժմ եւրոպական
լուսաւորութենից ուրիշ ոչինչ չեն-
դունած, պահպանել են իրանց
հին զինուորական ոգի, սէր դէպի
պատերազմական արհեստը....

Բայց հարցը դրանումն է՝ ար-
դեօք զինուորական ոյժ ցոյց տա-
լով, Թիւրքիայի պէս մի երկիր
կարող է համարվել ներքին կեանքի
կողմից զարգացած, առաջադէմ

ների նման, շատ դժար կը նշուենուր պաշտօնեաների
դուռնէն ներս, դժար կը ներկայանայ իշխանա-
կան աթոռների առջև: Ուրեմն բարձրաստիճան
անձեր չեն կարող ճիշդ և մանրամաս իմանալ
թշուառ ժողովուրդի բուն ներքին գաղտնիքներն,
նոցա էական պէտքեր և այդ պէտքերի անհրա-
ժեշտութիւնն: Բայց ժողովուրդն որ իւր վիճակ
ամէնէն աւելի գիտէ, շատ պարագայների մէջ
հարկ է որ ինք անձամբ գործէ իւր համար: Ընդ
հալածակ, մեր ժողովուրդը կարծես թէ ամեն
բան բարձրաստիճան անձերէ կը սպասէ, Ինչ
լինի մի արտ երբ նորա տէր յոյս դնէ միայն
բարձրէն գալիք անձերներին վրա:

Ժողովուրդն իւր մէջ մեծ գործութիւն ունի.
Այդ գործութիւնն միջոցով ժողովուրդի գաւազներն
կարող են մեծ գործեր տեսնել թէ ընդունակու-
թիւն ունենան, Այսպիսի վրա եկած ամենէ
մեծ յեղափոխիչն որ կը պօսար թէ «հօր եկի
արկանել յերկիր և ոչ խաղաղութիւն», քահանա-
յապետների և աստիճանաւորների ձեռքով չը
գործեց: Ժողովուրդի գաւազներ, ձկնորսներ և
նոցա նման արհեստաւորներ էին այն 12 ան-
ձեր որք գրէթէ բոլոր աշխարհի մէջ կրակ ձգե-
ցին և կրօնական խաւարն փարատեցին:

Մէք պատահած ենք այնպիսի պարզամիտ
հայերի որք Թուրքական Հայաստանի վրա խօ-
սուած ժամանակ կասեն թէ Թուրք կառավա-
րութիւնէն մեծ պատիւ և պաշտօն ստացած
այնչափ հայեր կան չ. Պօլիս. միթէ դռա չեն
կարող ազդեցութիւն գործել և հայ ազգն բոլո-
րովին ազատել հարստահարութիւններիէ: Չեն
մտածել որ այդ էֆէնդիներ, մեծ մասով, ժո-
ղովուրդի սիրտին վրա կոխելով բարձրացած են
այն իշխանական աթոռներ:

երկիր: Երբ Գերմանիան յաղթեց
Ֆրանսիային, կարելի էր ընդո-
ւել որ բացի կատարելագործված
զինուորական արհեստից, յաղ-
թողը եղել է գլխաւորապէս զեր-
մանական ազգի բարոյական զար-
գացումը, այդ ազգի բարոյական
ոյժը, իւրաքանչեւ գերմանացու
սրտում արմատացած քաղաքական
և քաղաքացիական ինքնաճանա-
չութիւնը: Մի խօսքով ի զուր չեն
ասել որ ոչ թէ գերմանական
զորքն է յաղթել Ֆրանսիային,
այլ գերմանական ժողովուրդական
դպրոցի ուսուցիչը:

Ծիծաղելի կը լինէր Թիւրքաց
զինուորական ոյժի մէջ տեսնել
նոյնպէս մի որ և է բարոյական
կամ մտաւոր հիմք: Թիւրքիան
ունի, այո՛, զինուորական ոյժ, բայց
այդ ոյժը հաստատարկուած չէ նրա
պետական կեանքի մէջ այլ բարո-
յական և մտաւոր ոյժերով, ընդ-
հակառակն այդ ոյժը զարգացած
է նրա մէջ ի վնաս պետութեան
մնացած ներքին գործակատարու-
թիւնների:

Թող պատերազմը վերջանայ, —
և ամենքի աչքի առջև կը ներկա-
յանայ հետեւեալ պատկերը՝ Թիւր-
քիան սպառված, իր բոլոր ոյժից
ընկած, զուրկ դրամական միջոց-

ժողովուրդն տէր է և պաշտօնեաներն իւր
գործակալներ են: Երբ նոյն իսկ տէրն չը հողայ
իւր գործ, աւելորդ է բամբասել պաշտօնեաներն
իւր անհոգ, երբ աւազանին մէջ ջուր չը կայ,
առուներն ինչով ջրեն արտեն. իսկ երբ աւա-
զանն լի է ջուրով, բայց առուներն խանգարուած
և անշարժար են, այն ժամանակ ջուրն յորդկելով
կը կոխէ կանցիի առուների վրայէն: Աւազանն
ժողովուրդն է. առուներն իւր գործակատարներ:

Այս առիթը գրելով, մէք կուզենք մերժել այն
պատրուակ զոր մեր ժողովուրդն կը ներկայա-
ցունէ շատ անգամ երբ գործել առաջարկես.
«Ախ, ինչ անեմք որ, կասեն, կաթողիկոսն,
կամ պատրիարքն, կամ թէ այս ինչ բարձրաս-
տիճան անձն անտարբեր է, չը գործեր. ուսով
մեր ազգի վիճակն ալ այսպէս թշուառ մնացած
է...» իբր թէ ամբողջ ազգի վիճակն հարկ է որ
մի անձի հաճոյքէն կախուի: Սուտ է այդ առա-
կութիւնը. Պաշտօնեան ժողովուրդին համեմատ
կը լինի, Թուրքիայի մէջ չէ կարելի որ Ամերիկայի
նման հանրապետութիւն կազմուի, ոչ ալ գեր-
մանական սահմանադրութիւն: Նոյնպէս Ամերի-
կայի մէջ ալ չէ կարելի որ սուլթանական բա-
ցարձակ բռնապետութիւն լինի: Ամեն տեղ ժո-
ղովուրդի պահանջներն և ճաշակին համեմատ
իշխանութիւն կը հաստատուի: Անգործ պաշ-
տօնեութիւնն կը ցուցնէ թէ իւր վարած ժողո-
վուրդն ալ անգործ է: Ուրեմն, երբ ժողովուրդն
իւր բարձրաստիճան պաշտօնեայների անգոր-
ծութիւն և անտարբերութիւն բամբասելով, ինք
կը յուսահատուի գործելէ, զինք կը բամբասէ
և զինք կը դատապարտէ: Այն ժողովուրդ որ կը
կարծէ թէ, երբ պաշտօնեայներ կարգած է, ալ
ինք պարտաւոր չէ ոչ կամք յայտնել, ոչ հասա-

ների, — և մի և նոյն ժամանակ
անկարող իր աշխատանքով, ար-
դիւնաբերութեամբ բարոյքել իր
տնտեսական դրութիւնը:

Թիւրքիան ներկայ պատերազմի
մէջ լարել է իր բոլոր ոյժերը:
Ինչ պէտք է անէ նա պատերազ-
մից յետոյ: Մահմետականը չը
գիտէ աշխատել, ձգտել տնտեսա-
կան ապահովութեանը, նա ար-
համարհում է լուսաւորութիւնը,
որովհետեւ նա՝ Վուրանի մէջ տես-
նում է մարդկութեան ամբողջ
իմաստութիւնը. տարրական ու-
սումից սկսած, մինչև բարձրագոյն
դպրոցների ուսումը, — ամեն բան
կայ Վուրանի մէջ....

Պատերազմը վերջանալուն պէս
Թիւրքիան աւելի թոյլ կը լինի
քան թէ առաջ, և միջոց չի ու-
նենայ նոր ոյժեր քաղել իր որ և
է ներքին աղբիւրից:

Որքան էլ զօրեղ լինի մի ազգ
զինուորական կողմից, — նա թոյլ
է, նա մեռած մարմին է, քանի
որ նա արհամարհում է աշխա-
տանքը և լուսաւորու-
թիւնը:

Իսկ մահմետականութիւնը կա-
րող է գոյութիւն ունենալ միմիայն
պահպանելով իր այդ յատկանիշ
կողմը՝ առտելութիւն դէպի

բախական կարծիք գոյացունել և ոչ գործել,
այլ իւր տեղ անշարժ կը նստի, նա ժողովուրդ
չէ այլ ոչխարների հօտ որ հովիւին միայն կը
հետեւի: Անշարժ ջուրն կը հոտի. անշարժ ազգն
կը մեռնի:

Ոմանք կառավարին թէ հայ ժողովուրդն շատ
մեծ գործեր կուզէ տեսնել, բայց զրամ չը կայ.
այնպէս որ երբ ունէ ազգային օգտակար գործի
վրա խօսիս, նոքա ալ կը համաձայնին թէ շատ
լաւ է այդ և անհրաժեշտ. բայց մեր ազգ, կա-
ռեն, այնչափ զրամ չէ կարող ծախք անել: Գու-
րեւ ալ խօսիս, նոքա կերպէն անդադար դրամ,
դրամ և դարձեալ դրամ: Մեք ալ որ այդ
կարծիքի հակառակ ենք, այդ բառի տառերն հա-
կառակ կողմէն կարգաւոր, կը կրկնենք մարդ,
մարդ, և դարձեալ մարդ: Մեր ազգի մէջ
ոչ թէ դրամ չը կայ, այլ մարդ չը կայ: Գրէթէ
ամեն տեղ ուր հայեր կան, հայ ազգն անուն և
ազդեցութիւն ունեցած է իւր սեղանաւորներով,
կալուածատէրներով, վաճառականներով, այն է
իւր դրամական կարողութիւնով: Մեր ազգի մէջ
մեծ գործերի համար հարկաւոր եղածին չափ մարդ
զրամ կայ, բայց հարկաւոր եղածին չափ մարդ
չը կայ: Ուրեմն մեք պարտաւոր ենք աշխատել,
մեր բոլոր ոյժով գործել որ մարդեր յարուցանենք:

Ահ, մեր կարծիքով, ինչ որ պէտք է գործենք
այժմ: Եւ այս գործի սկզբնաւորութիւնն կաթո-
ղիկոսէ, պատրիարքէ և այլն պէտք չէ սպասել,
այլ պէտք է նոցանէ օրհնութիւն, աստիճանա-
ւորներէ մի քաջալիք միայն սպասել, իսկ գործի
սկզբնաւորութիւնն նոյն իսկ ժողովուրդն ինք
պէտք է որ անէ իւր ունեցած ոյժի համեմատ,
չը սպասելով նախ բարձրաստիճան անձերի օգ-
նութիւններին, և իւր յոյս չը հիմնելով միմիայն

Լուսաւորութիւնը, և ար-
համարհանք զէպի աշխա-
տանքը:

Այն օրից երբ մահմետականը,
թիւրքը կը սկսէ աշխատել և ու-
սում առնել, —այն օրից մահմե-
տականութիւնը կանգնու-
նայ աշխարհիս երեսից, որովհետեւ
այդ երեւելի կրօնական վարդապե-
տութեան պահպանողները եղել են
միշտ հետեւեալ երկու բարոյական
գործիչները՝ ծուլութիւնը և
տգիտութիւնը:

Աշխատանքը և լոյս երե-
ւալուն պէս մահմետականութիւնը
թիւնը կանգնեալն անցաւ որ
պարտականի նման:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՆ ԲԵՄԻՅ

«Կառնա» լրագրին հեռագրում են հո-
տեմբերի 1-ից: Այսօր առաւօտ եզրուից
նոր եկած զօրքից օգնութիւն տաւարով,
թիւրքերը փորձեցին տիրապետել Մեծ-Նաթա
գիւղը, որտեղ կար մեր մի բաւալուն, բայց
հրաձգութեան պատահելով թիւրքերը շը-
փոթեցան և սկսեցին շատապի յետ քաշվել
մի և նոյն ժամանակ զիսկով մի նոր ամ-
բարձր ելան, որ կառուցվեցաւ գիշեր ժա-
մանակ: Նոր ընդգիծաբարութիւն պատահե-
լով, թիւրքերը սկսեցին փախչել: Մեր զօր-
քերը հետեւեցին նրանց, գտան ճանապարհի
վրա բազմաթիւ սպանվածներ, վերադարձ-
ներ, գէնքեր, ձիաներ բարձրած փամփուշ-
տերով և վառօդով Մեծ գիւղի վեր առանք 3
օճիկներ: Մեր կրօնականները անշնչաւ են: Մեր
զօրքի մեծ մասը արդէն կանգնած է Մուս-
տաբ-Փաշայի զօրքի զէպի երկրում յետ
քաշվելու ճանապարհի վրա: Գիւղերը լա-
զարեւել կոչւոյ խլաց թիւրքերից կենդանի:

Նոյա վրա: Այդ անձեր երբ տեսնեն թէ մի
գործ յառաջ կը գնայ, կարծես յայնմամբ ուրա-
խութիւն կը գտն օգնել:

Մեծ չնք ուղեր բացատրել այստեղ այն ամեն
պատահալիքները զորս կորցուցինք այս պատե-
րապի միջոցին, մարդ — մարդեր չունենալով: Ան-
շնչաւ ամեն մտածող կարող է հասկնալ թէ
թիւրքական Հայաստանի մէջ հայերն այն առ-
տիճան անտանելի հարստահարութիւններ չէին
կրէր, թէ մարդ — մարդեր չունէին այնպիսի հար-
կաւոր եղածին չափ որ կարենային պաշտպա-
նել իւրեանց մարդկային իրաւունքները: Մեր
կառավարները այժմ մի գործ որով զէպի ապա-
յային մէջ կարելի է հիմնովին վերջնական շա-
րաստանի մէջ եղած հարստահարութիւններն
մի գործ զոր թուրք կառավարութիւնն իսկ պար-
տաւոր է քաջալերել զի իւր համար ալ օգտա-
կար և անհրաժեշտ է: Մարդեր յարուցանելը
թիւրքական Հայաստանի մէջ: Այս է ահա մեր
առաջարկած գործ:

Հայ ազգին իւր հայրենիքի մէջ չըմպաւորեալ
կիսավայրերի՝ ժողովուրդներէ, նոյա մէջ գրեթէ
միակ ընդունալ ժողովուրդ որ լուսաւորութիւն
տարածէ, պէտք է որ զգալ իւր այդ վեհմ կո-
չում և նմա համեմատ չարժի: Պարզ խօսքով,
թիւրքական Հայաստանի մէջ պէտք է որ մի
գիշերութիւն վարժարան հաստատուի ուր ընդու-
նուած աշակերտներն պարտաւոր լինին լոյս
տարածել ոչ թէ միայն գիւղացի հայ ժողովուր-
դին մէջ, այլ և բուրգերի և մահմետականների
մէջ: Այդ գործի ձեռնարկող խումբն կարող է
նախ միտք լուսաւորող զօրքը տարածել հայերի,
քուրդերի և մահմետականների մէջ իւրեանց լի-
զուներով, շատ աման գիւղերով և մինչև իսկ

ներքի հօտեր, որոնց քշում էին Մուստաբի
բանակը: — Թիւրքաց տերութիւնը, ինչպէս
հաղորդում է ռուս «Голос» լրագրին հեռա-
գիրը, գիւղացիներին Մերան իշխանին, պա-
հանելով որ Մերանի վերջ գնէ իր զօրքերի
զենաւորութիւնը: Ասում են որ Միլան իշխանը
գիտաւորութիւն ունի պատախանսը որ Մեր-
քայի զենաւորութիւնը հետեւեալ է թիւրքաց
զօրքերի Մերքայի սահմաններում կենտրո-
նացնելու: Կար կայ որ թիւրքաց տերու-
թիւնը գիտաւորութիւն ունի վերադարձ-
նել Մերքայի ազգայն իրաւունքն իր անցա-
լիցից: — Հոկտեմբերի 1-ին ստացվեցաւ
Թիֆլիսում հեռուագրով պաշտօնական հեռա-
գիրը: Վար աշխարհ: Հոկտեմբերի 3-ին
Մուստաբ-Փաշայի զօրքի յարաբերութիւնը
Վարսի հետ կորոված է և ինքն զօրքը ջարդ-
ված է: Վեր առած թիւրքութիւնը և գերի-
ների թիւը զեռ յայտնի չէ: «ԿԱՅՐԱՅ» լրա-
գրին Վարպաշից հեռագրում են, հոկտեմ-
բերի 3-ի ճակատամարտի մասին, հետեւեալը:
Հոկտեմբերի 3-ին, ժամը 9-ին առաւօտան
մեր զօրքերը մղվեցան Մուստաբ-Փաշայի
զօրքի դէմ: Մեր զօրքերը վեր առան Ավիւր
բարը, որ համարում է թիւրքաց զօրքերի
բանակը: Մուստաբ-Փաշայի զօրքը կատար-
ւապէս ջարդված է: Մեր ձեռքը ընկան մի
քանի թիւրքանութիւն, մի քանի հարկուր գե-
րիներ, բազմաթիւ գէնքեր և պաշարեղէն:
Թշնամին փորձեց անցնել մեր զօրքերի շը-
թայի միջով: Վարսի և Երզնումի ուղղու-
թեամբ, բայց յետ մղվեցաւ և փախա-
տարաւ իւր անկարգութեան մէջ: Կազմակեր-
պումը: Արաքսաբաշ, Ավիւր, Նաթի, Օրթի,
Վիլիկիկի բանակ են մեր զօրքերով: Մեծ
Իշխան և կորպուսի հրամանատարը գիշերե-
ցին պատերազմական դաշտի վրա: Մեր զօր-
քերը հետեւում են թշնամուն:

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

սեպտեմբ. 12

Անցեալ ամիս գնալով Կաստանդոպոլիս իմ անձ-
նական գործերի համար, այնպիսի հայտ հաս-
տատուութիւն լսելով 3000 զաւթիկով բնու-
նեցող դասն իմանալ մեծաւ ուրախութեամբ
ուրախագրութիւն բայց արդէն և հաւաքեցին զու-
մար ընդամենը իննսուս թուրք և ինձ յանձ-
նելով ինքնեցին որտեղ հարկ է ուղարկել. ահա
նամակս հետ աղագրում եմ ձեզ յիշեալ 90

ձրիպէս առաջով տեղին և պարագային համե-
մատ: Անշնչաւ թուրք կառավարութիւնն ալ
պէտք է որ համակրէ այդ գործի և պաշտօնա-
պէս քաջալերէ զայն: Հայաստանի մէջ հայ ժո-
ղովուրդն հարստահարութիւնն այդ շատեր հայի
արին կը կրեն իւրեանց երակների մէջ բայց
օտարացած են, մեր ազգեցեցութիւնն տակ լու-
սաւորեալ, մեզմ և ազնիւ բարք կը տեսնան
և մեզ բարեկամ և շնորհապարտ կը լինին...

Մեր բուսական կը համարենք «Մշակի» մէջ
այդպիսի միտք յայտնել միայն, չուզելով նորա
մանրամասնութիւններն ալ ծրագրել: Երբ մի
խումբ կազմուի այդ նպատակով, նա կարող է
այդ մասին ընդարձակ տեղեկութիւններ տա-
նալ և նմա համեմատ պատրաստել իւր ծրագիր:
Մեր մանրամասնագէտ (Խառնատանի) հայերի ու-
ղարկութիւնն կը հրաւիրեմ այս գործի վրա, զի
այնպիսի հայերի մէջ, այս վերջին տարիներ, մի
գրովի չարժում և ետանդ կը տեսուի որ օգնեն
թիւրքական Հայաստանի բարեբաւին:

Մեր առաջարկած մի այնպիսի գործ է որ
հայի հանդարտ և խոնձր բնաւորութիւնն ալ
շատ յարմար է և զոր ոչ կարող լինու, ոչ պատ-
րաւար, ոչ էֆէնդի և ոչ չինովիկներ կարողնէ,
այլ ամենն ալ պարտաւոր են քիչ թէ շատ քա-
ջալերել: Մեր սովոր ենք մեր անգործութիւն և
անտարբերութիւն արգարացունելի համար այս
կամ այն իշխանութիւն բամբասել:

Հայերի ցանկեր մեծ են. ուստի դարձան հա-
մար ալ մեծ գործեր հարկուր են, հիմնական
գործերը: Վարկերական լավագոյնութիւնով, ա-
ռանց հաստատ հիմքի և տեւական ետանդի կա-
տարեալ գործերն առօրեայ ազգեցեցութիւն
միայն կանենան. դժբա միայն բուսական չեն

բուրք, խոնարհարար խնդրեմ հասցնել որտեղ
հարկն է և եթէ կարելի է ազգասէր նուիրա-
տունների անունները հրատարակել ձեր պատ-
ւական լրագրի միջոցաւ: Ահա նուիրատուների
անունները: Աղասի Զարաբեանց 3 ռ., Զովա-
կիմ Շիմշիրիանեանց 1 ռ., քաղաքացի Վանո
Վառլիկեանց 3 ռ., Ալեքսան Տէր-Օհանեանց 1
ռ., Կարապետ Մարութեանց 2 ռ., Մինաս Սա-
հակեանց 3 ռ., Սարգիս Շահնազարեանց
3 ռ., Զոյն ոմն 1 ռ., Սիմէօն Զովանիսեանց
1 ռ., Աստուածատուր Աբրահամեանց 3, Արշակ
Տէր-Սարգսեանց 1 ռ., Աւետիս Զովանիսեանց
1 ռ., Ա. 3 ռ., Խ. 2 ռ., Աբրահամ Վիթալի-
սեանց 3 ռ., Աստուածատուր Մելիքեանց 3 ռ.,
Զակար Տէր-Եղիազարեանց 1, Զովանիսեան Բաղ-
դասարեանց 50 կոպ., Զովանիսեան Բաղդիւր 50
կոպ., Խաչատուր Առաքելեանց 1 ռ., Միրզա-
Բալասեանց 1 ռ., Աւագ Լալայեանց 40 կոպ.,
Զովանիսեան Մարութեանց 1 ռուբլ, Աւան
Գրիգորեանց 1 ռ., Ալեքս. 20 կոպ., Նարին
Գոնգարեանց 50 կ., Զակար Շահնազարիւր 50
կ., Անյայտ 50 կ., Առաքել Փարիեանց
1 ռուբլ, Աւետիս Միլիտի 1 ռ., Միլիտի Մա-
սիլեանց 1 ռ., Ուստա Մանաս 1 ռ., Ուստա
Վարդա 60 կոպ., Խրիստափոր 40 կ., Սարգիս
Մուսայելեանց 1 ռուբլ, Զարուկեան Աբրահա-
մեանց 40 կոպ., Անյայտ 40 կ., Խանութի Սա-
րութեանց 3 ռ., Աստուածատուր Պետրոսեանց
40 կոպ., Ռուս Վանիւր 1 ռուբլ, Արտեմ
Բաղդաբեանց 1 ռ., Խաչակ Աստուածեանց 1 ռ.,
Ներսէս Գրիգորեանց 1 ռ., Սարգիս Վառլիկեանց
1 ռ., Աստուածատուր Հայրապետեանց 1 ռ.,
Խաչատուր Սարգսեանց 40 կոպ., Բաղաս Սար-
գիս 40 կ., Գրիգոր Զ. Վիլարեանց 3 ռուբլ.,
Զարուկեան Վահրամեանց 3 ռ., Զովսէփ Ա-
լեքսանեանց 3 ռ., Կարապետ Արիեանց 2 ռ.,
Զովանիսեան Միլիտեանց 30 կոպ., Գեորգ Աբ-
րահամեանց 1 ռ., Խվան Բէնկարեանց 3 ռ.,
Աւագ Զովանիսեանց 50 կ., Զովանիսեան Վա-
ղարեանց 1 ռ., Խաչակ Բալայեանց 1 ռ., Կոս-
տանտին Մարտիրոսեանց 3 ռ., Մարտիրոս Պո-
պովեանց 1 ռ., Զակար Գոնգարեանց 1 ռ.,
Զաւագ Տէր-Եղիազարեանց 9 ռ. 90 կ.—Ընդա-
մենն է 90 ռուբլ:

Զաւագ Գրիգորեան Տէր-Խարայելեանց

ՆԱՄԱԿ ԽԱՐԱԳԻՐԻՆ

Թիֆլիս սեպտեմբ. 2.

Մեր հայերի մէջ մարդը շատ զգուշ պէտք է
լինի մի որ և իւր հասարակութեան օգտին ծա-
ռայող գործին ձեռնամուխ լինելով, որովհետեւ
հենց մտար գործի մէջ թէ չէ, իսկուր կը թող-
նեն քեզ մէնակ և անօգնական, րօպէ րօպէ
սպասելով այն օրին, որ քեզ տեսնեն ընկած:

Փարսաւել մեր ազգի դժոխային ցաւեր: Որդւն
զի ցաւն բոլորովին փարսաւել, հարկաւոր է
մեծ և տեսական գործերի ձեռնարկել և այդ
գործերէ մին ալ մեր առաջարկածն է որ թէ և
առաջին տեսութիւնով շատ դժար կերելի. բայց
շատ հարկաւոր, հնարաւոր և արդիւնատու է...
Մեր համարում ենք որ ոչինչ չը պակսի մեզ
բայց միայն կամք: Թէ կամք ունենանք, կը միա-
նանք, միտքովն զօրացած կը գործենք որպէս
որ կրնանք և անտարափոյս է որ մեր փախու-
նք կը կատարուի վաղ կամ ուշ:

Պէտք է խոստովանենք որ գործի մասին մեր
մեր նախորդներէ աւելի թող ենք, զի նորա թէ և
մեզ չափ կարող չէին վերջ կերպով խօսել և դը-
րել: Բայց քան զմեզ աւելի կը գործէին, կըր մահ-
մետական մոլեռնագութիւնն 150 տարի չափ
յառաջ չարաչար նեղեց հայերն որպէս այժմ,
այնքան զատիկ թէ գիւր երեսուն եւան և յաջողե-
ցան ազատել ինքն հայ ազգն: Բայց այժմ...
Դեռ 15 տարի չափ յառաջ Չէլիքեանի հայն քիչ
թէ շատ անկախ գրեթէ ունէր և ազատ էր հա-
րստահարուել, բայց այժմ թիւրք կառավարու-
թիւնն զայնմամբ գրած է աշխուղ և հայի կառ-
նու: Չէլիքեանի գաղափարն զեռ երկու տարիի
չափ յառաջ, մի անմեղ հայ պատանի գլխի-
վայր կարելով, ստակալի կերպով չարաչար, և
այն Չէլիքեանի հայ որ 15 տարի յառաջ կարող
եղած էր Ալիք փաշայի բանակին զէմ կուտի և
յաղթել, անձան հանդիսատես եղաւ զայնա-
գամի գործած ռիթմին: Այդ կը ցուցնէ թէ մեր
հեղահեղ ոչ թէ յառաջ կը գնանք, այլ յետ յետ:
Հայ ազգին վրա բռնադատ տէրութիւնն հեղ-
հեղ կը զօրանայ, խորամանկ միջոցներով կը
թուլցունէ, կը տկարացունէ զայն անդադար:

և բոլորովին յուսահատված: Ահա իբրեւ կենդանի
սպաղոյց խիստ շատ փաստերով մի կողմը դրած,
խնդրեմ ձեր պատւական լրագրի էջերում տեղ
հարձէք այս մի փաստին, որ մեր պատուելի
հայ եղբայրները իմանան թէ ինչ է ազնիւ աշ-
խատութեան և իր ճիմտանքով տքնութեան վար-
ձատրութիւնը:

Հաւաքարի Ս. Մարիամեան օրիորդական
զպրոցը, որ 1869 թվականից բացվել էր և մինչև
1875 թվականը վեց անգամ փակվել էր, գրա-
ւեց նախկին թեմական վերատեսուչ արժանա-
պատիւ հայր Տէր-Ստեփաննոս Տէր-Ստեփան-
նոսեանցի ուշադրութիւնը՝ որպէս իմ անկախ
ուրնատու աշխատասիրութեամբ անջատելով
այդ Հաւաքարի միակ յոյս, օրիորդական զը-
պրոցը, Նորաշէնու Մարիամեան ուսումնարանի
հոգաբարձութեանց, յանձնեց իմ կառավարու-
թեան և տեսչութեան:

Տառն և վեց աշակերտուհիներով և 60 ռուբլի
պարագով 1875 ամի հոկտեմբերի մէկից ու-
սումնարանի կառավարութիւնը յանձնեցաւ
ինձ, որը կառավարում եմ մինչև այսօր բոլոր-
թովին մէնակ և անօգնական մնացած:

Անցեալ 1875 թվականի տարվայ ըն-
թացքում աշակերտուհիների թիւը հասել էր
բաւականին, որոնք զետեղված էին մի դա-
ստանի մէջ, և որոնցից երկու հոգի աւարտելով
մտան Վայեանեան զպրոցի երկրորդ դասարանը
և երեք հոգի Հաւաքարեանցից — նոյն զպրոցի
առաջին դասարանում: Իսկ ներկայ 1876 թվա-
նակական տարուայ ընթացքում աշակերտու-
հիների թիւը հասել է վաթսուսու և երկուսի
բացվել է առաջին դասարանի և ուսանելի ա-
ռարկաների վրա աւելացել է բնագիտութիւն
և կազմարարութիւն:

Ուսումնարանը չը նայելով այն աղքատիկ
զրուկները, որի մէջ եղել է, աշխատել է չը
փախչել ընդհանրութեան օգտին ծառայելու
գործին, որի ապագայը համարում է այն որ
վախճան և երկու աշակերտուհիներից 23-ը ըն-
դունված են բոլորովին ձրի, որի օրինակ տես-
նված չէ և ոչ ևս տեսնուած է քաղաքին նիւ-
թական ապահով միջոց ունեցող ուսումնարան-
ների մէջ: Այն թէ այս աղքատիկ օրիորդական
զպրոցը կարգաւորված է եղել և այժմ ևս աւելի
և շատ աւելի բարձր է քաղաքի բոլոր ծիսա-
կան զպրոցներից, ինձ աւելորդ է վկայել այս
մասին, երբ արդէն յայտնի է շատերին, մանա-
ւանդ որ նորա դռները բաց են խաղաղութիւն
հետաքրքիր մարդու համար, բայց թէ՛ մթաւ
նորա անապատով զրոյթներից ազատելու ոչ որ
ուշադրութիւն չէ դարձրել հանրի եւ համարում
մի համառօտ ակնարկութիւն անել:

Ուսումնարանը, բայց 39 աշակերտուհիներից
զբացող ամսական 42 ռուբլ թեմական զպրոց-
ներից, չունի ոչ մի տեղից ոչ մի կողմիկ նպաստ:
Այս 42 ռուբլով հատուցվում է երկու ընդար-
ձակ դատաւորների և վարժուհի բնակարանի

իսկ մեք երեխայի պէս յոյսերով կը խաբուինք
և քնանանք: Այո, մեր այսօր մեր նախորդներէ
աւելի լաւ փիլիսոփայութիւններ կանենք, կը
ձառենք, կը խօսենք և կը գրենք. բայց մեր նա-
խորդներ քան զմեզ աւելի ետանգով կը գործէին:
Ուրեմն խօսքով առաջագէմ, բայց գործով յե-
տամնայ ենք մեր այսօր:

Այսպիսի վիճակի մէջ մեր հարկաւոր կը հա-
մարենք յիշեցունել խմբին հետեւեալ խօսքերն
զորս պէտք է անդադար կրկնել հայ ժողովուրդի
ականջին:

«Գործ, գործ և գործեալ գործ. ապա թէ ոչ
յաւիտեան պիտի հեծէք այդ թշուառ վիճակի
մէջ: Բայց զուր փախանալ գործի ձեր տունը
առանձնացած կը քնանաք և կը տարախուսիք ալ
որ ձեր ձեռնարկելիք գործ չը յաջողի: Ահա
այդ տարախուսն է որ ձեր կամքի զուգանակն
բոլորովին կը թուլցունէ և զձեզ կը տկարա-
ցունէ: Շատ լաւ գիտեմ որ հազար և մի նե-
ղութիւններ և դժուարութիւններ զձեզ պաշա-
րած են. դիտեմ նաև որ ձեր բռնաւորներ իւ-
րեանց մի ձեռք խաղաղան և միւս ձեռքն ալ
ձեր վրա անցուցած չունեն բռնած, կը գիտեն
ձեր բոլոր շարժումներ և չեն թողուր որ իւ-
րեանց շահի համար ձեզ բանալ տուած ակօսէն
զէպ ալ կամ ձայն խոստովեք. բայց թէ մի չուն
և մի խաղաղան բաւական են մի մարդ բռնա-
ւոր լուծի տակ պահել և չը թողուր որ նա իւր
ուզած ճանապարհէն գնայ, այդ կը նշանակէ թէ
նա մարդկութիւնն զօրս եղած է ալ:

«Ուրեմն ձեր և ձեր ապագայ սերունդի թը-
շուառութիւններին համար ուրիշներն մի դա-
տապարտեք, բայց միայն ձեր անտարբերութիւն
և անգործութիւն»

Հրանտ

— Լ'օտոմոնից հետադարձում են զր ԼԳԳԿ Աժ
բյուրի նորերում մի ճան ասեց, որի մէջ
հեղ ախ միտքը թէ պատերազմը կը զալ
միայն ախ ժամանակ, երբ պատերազմող կ
րից մինը մեծ յաղթում թիւն կանէ, կամ այլ

մերից մինը հասցրած կը լինի կատարեալ կո-
րուստին: Անգլիան և նոր տերութիւնը կամ-
նում են միմիայն պահպանել խաղաղութիւնը և
կարող են միայն խաղաղասէր խորհրդներ տալ:
— Լուր տարածվեցաւ իբր թէ Եւրոպայի 1900
կամաւորներ անցան լուսնական սահմանները
և մտան Բուսինիա: Բայց սերբիական պաշտո-
նական լրագիրը հերքում է այդ լուրը, հաստա-
տելով որ վախեցած զիւղացիները ընդունեցին
լուսնական կամաւորներին ունդարացիների
տեղ:

— «Հաւաստի» հեռագրական ընկերութիւնը հա-
ղորդում է սեպտեմբերի 29-ին որ մարշալ Մակ-
Մահոն գլխից նոր մանիֆէստով ֆրանսիական
ազգին: Անն մանիֆէստի գլխաւոր միտքը: «Հան-
րապետական սահմանադրութեանը ոչինչ վը-
տանց չէ սպառնում: Տէրութիւնը յարգում է
կրօնը, բայց բոլորովին չէ ենթարկում կղերա-
կան կուսակցութեան կարծած ազդեցութեանը:
Ոչինչ ջանքեր չեն կարող ստիպել ինձ հետեւ
այն քաղաքականութեանը, որ կարող է խա-
ղաղութիւնը վտանգի մէջ դնել: Պատասխանե-
ցէ՛ք իմ ձայնին և ես, բռնելով մի տեղ, որ սահ-
մանադրութեան զօրութեամբ ես թողնել չեմ
կարող, պատասխանատու եմ կարգի և խաղա-
ղութեան համար:»

— Բերլինից հեռագրում են որ Գերմանիայի
ներքին գործերի մինիստր Էյլենբուրգ ներկայաց-
րեց գերմանական կայսրին իր պաշտօնից հրա-
ժարական տալու մասին խնդիրը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Գուցէ ընթերցողին հետաքրքիր է ծանօթա-
նալ լրագրութեան կարճ պատմութեան

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԴՈՒՐՍ ԵԿԱՒ ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿԻՑ՝

1. Տէր-Վ. Լ. Կոնդեանի «Մայրենի Լե-
զու» առաջին տարուայ 5-դ տպա-
գրութիւնը, գինն է հատով առնողների հա-
մար 30 կ: Մամուլի տակը մտաւ ձեռնարկ
ուսուցիչների համար:

2. Հայերէն շարժական տառեր. Թեր-
թը 5 կ:

Վաճառվում են հրատարակողի—Չ. Գրի-
գորեանցի գրաւաճառանոցում:

Նոյն գրաւաճառանոցումը վաճառվում են
պ. Տէր-Վ. Կոնդեանի միւս աշխատանքները:
Թիւնները:

2—3

հետ: Առաջին լրագրական թերթերը երևում են
XVI դարում Վենեցիայում: Այդ թերթերի մէջ
գրված էին վարչութեան դասագան հրամաններ
և կարգադրութիւններ: Միայն երբ Վենեցիայի
հանրապետութիւնը պատերազմ յայտնեց Թուր-
քիայի դէմ, այդ թերթերի մէջ սկսեցին երևալ
պատերազմական լուրեր: Բայց այդ թերթերը
ձեռքից ձեռք չէին ման գալիս, այլ կախվում
էին վարչական տեղերի գոնեւոր առջև: Փոքր
մամուլները Գերմանիայում: Առաջ լրագրները
ձեռքով գրվում էին, յետոյ սկսեցին տպել այդ
թերթերը: XVII դարի վերջերում էլ ձեռագիր
լրագրներ չեն գտնվում: Ինչպէս ասացինք
առաջին լրագրները երևացան Իտալիայում
(Վենեցիայում): Գերմանիայում առաջին լրա-
գրները երևեցան 1612—1615 թվերին, Անգ-
լիայում 1622 թվին, Զօլանդիայում 1626 թը-
ւին, վերջապէս Ֆրանսիայում 1631 թվին Իսկ
Ռուսաստանում առաջին լրագիրը երևաց 1704
թվին, և աւելի քան 50 տարի չարուսակ նա
միակ լրագիր էր ամբողջ Ռուսաստանում, մինչև
որ 1769 թվին հիմնվեցաւ մի նոր թերթ՝ Մոս-
կովայում, իսկ XVIII-րդ դարի վերջը լրագիր-
ների թիւը Ռուսաստանում հասաւ մինչև 40
հատ: Այժմ սուսաց լրագրութիւնը բաւական
զարգացած է: Անգլիական լրագրներից «Ti-
mes» առաջին էր որ սկսեց տպել իր թերթը
չորսով չարժեղ արագատիպ մեքենայով, իսկ
ուսուց լրագրներից «Новое Время» լրագիրը
առաջին հետեց «Times» լրագրի օրինակին:
Անգլիական լրագրներից չափերը մի ժամայ
մէջ 20,000 օրինակ են տպվում: Ամերիկայում
լրագրների աւելը իրանը հիմնում են թղթերի
գործարաններ, որպէս զի գործ ածեն իրանց
սեփական թղթի իրանց լրագրի համար:

„ՄՂԱԿԻ“ խմբագրատան

մէջ ծախվում է տպելու ԹՈՒՂԹ
էժան գնով: Տեսնել կարելի է ա-
մեն օր առաւօտները, մինչև 12
ժամ կէսօրի:

Въ редакціи «МШАКЪ» по
случаю продается дешево ком-
ментарная бумага. 1—5

ՀԱՅՆԻՒՆ ԼԵՂՈՒ ԴԱՍԵՐ
ԹԷ ԱՂԽԱՐՀԱՐԱՐ Ե ԹԷ ԳՐԱ-
ՐԱՐ: Հասցէն «ՄՂԱԿԻ» խմբա-
գրատանը: 5—5

1. Գուրս եկաւ մամուլի տակից պ. Ն. Տէր-Վ. Կոնդեանի «ՄԱՅՐԵՆԻ-ԼԵԶՈՒՆ» Բ. ՏԱ-
ՐՈՒՄՑ ԵՐՐՈՐԿ տպագրութիւնը և վաճառվում է հրատարակողի—Չ. Գրիգորեանցի խանու-
թում: Թղթի թանգութեան և գրքի ստուարանալու պատճառով գինը նշանակվեցաւ հա-
տով գնողների համար 40 կոպ. իսկ գումարով գնողների համար 35 կ: Գրքի մէջ աւելա-
ցած են բաւականաչափ նոր և կարեւոր յօդուածներ և մի քանի նոր պատկերներ: «Մայրենի
Լեզու» ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻՆ մօտ օրերս պատրաստ կը լինի:

2. Գուրս եկաւ մամուլի տակից պ. Մ. Արմէնեանցի նոր աշխատանքի «ԳԱ-
ՍԱԿԻՐԻ ԹՈՒԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ: Տպագրութիւն Զ. Գրիգորեանցի: Հատով առնողների համար
65 կոպ. տոմսից աւել տնտեսներին զեջումն կը լինի:

3—3

Մասնագէտ արուես-
տական առաջինը չի-
նելու և ոսկով պլոմբե-
լու:
Ընդունում է 10 ժա-
մից մինչև 4 ժամ կա-
րելի է խօսել ամեն լի-
զուններով:
ԱՍԵՐԻՎԱԿԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՑԻ
ԴՕԿՏՈՐ Է. ԲԵՐՆԱՐԴՕ-ԲԵՐԿ-
ՄԵԻՐ
Պատուար անդամ Լոնդոնեան առաջնա-
բուժական հիւանդանոցների
13—25 (1)

Ստացված է ինձ մօտ մեծ ընտրութիւն ՊԱՏՐԱՍ ՇՈՐԵՐԻ տղամարդիկների և երե-
խաների համար: Ինձ մօտ ընդունվում են նոյնպէս ՊԱՏՐԱՍԻՆԻՐ գինուորական և քաղաքա-
կան զգեստների համար և վարձով տրվում են ֆրանսեր, ձմեռվայ վարդերներ և ժիլե-
տներ 7 լուրով: ձեջութեան համար պատասխանատու եմ:

Գրիգոր ՆԱՍԻԹՎ. Երևանեան հրատարակի վրա, ԹԻՖԼԻՍԻՄ Զուրաւովն տներում:

4—4

ПРОДАЖА БЕЗЪ ЗАПРОСА

МОСКВА, на Петровке, домъ Михалковыхъ.

ՊԱՐՈՆՆԵՐԻ Ե ԿԱՆԱՆՑ ՃԵՐՄԱԿԵՂԷՆ

ՊԱՏՐԱՍ Ե ՊԱՏՈՒԻՐՎԱԾ ՕԺԻՏ:

Բացի սորանից

Փողապաններ, զուլյաներ (կանանց և մարդիկների), պէզեր, կո-
ձակներ, կանանց և պարանների օձիկներ մեծ ընտրութեամբ գտնվում են

Ի. ՓՐԻՐՈՒՐԻ
Մագաղներում

Յանկացողներին կուղարկվի Պրէյս-կուրանտ: Вуржевая площадь,
домъ Троицкаго подворья, въ Москвѣ.

2—3 (Ա. 1)

ПРОДАЖА БЕЗЪ ЗАПРОСА

ՀՈՒՍԵՐՆԵՐԻ 6.			Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ց Ո Ց Ց			ԹԻՖԼԻՍ. 1877.								
ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Հոկտեմբերի 6-ին)			Բ.	Կ.	ՀԵՌԱԳԻՐ	ՓՈԹԻ-ԹԻՖԼԻՍԵԱՆ ԵՐԿԱ- ԹՈՒՂԻ			ՓՈՒՏ			«ՄՇԱԿԻ» ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ		
Ոսկին (պղծմանը)			8	40	Կովկասի և Ան-	Թիֆլիսից մինչև Փոթի			1) Ամեն տեսակ թէ նա-			գուր արակտից՝ երեք-		
Հին 82 պր. մ. արծ. 1000 մ.			1400	—	գրկովկասի քա-	(ճանապարհորդների գնացքը) 9			մախներ, թէ լրագրների			չարթի և չարթ օրերը:		
Հին 20 կ. 72 պր. 1000 »			1160	—	ղաքները	Ռուսաստանի 21 րօպէ առաւօտեան:			Ռուսաստան և ար-			Երևանի արակտից՝ եր-		
Վիգրիչին 50% առաջի փո-					Ռուսաստան	Մինչև Միխայլովսկի (խառն			տասնահամար ուղարկե-			կուչարթի, հինգչարթի և		
խառնութեան տոմ. 100 »			205	—	Աւստրիա	Մինչև Միխայլովսկի (խառն			լու, ընդունվում են ամեն			չարթի. Փոթի-Թիֆլի-		
Երկրորդ 50% վիգրիչին »			202	—	Անգլիա	գնացքը) Երեկոյան 5 ժամ. 18			որ, առաւօտեան 8 ժամից			լիս և ան երկաթուղուց		
Մարտի կուրսը 234 ֆ.			100	—	Գերմանիա	րօպէ:			մինչև 12 (բացի կիրակի			տից՝ չորեքշաբթի և կի-		
Լոնդոնի կուրսը Օգոստայի					Ֆրանսիա							րակի: Բնակիչի չէի աը-		
վրա			9	48								բակից՝ երեքշաբթի և չա-		
Վենայի կուրսը աժէ 136 ֆ.			100	—								բակի:		
Դուրեմի բարթը			5	—	ԱՆԿԻՐԿՈՎԱԿԱՆ ՄԱՆ- ԿԱՐԱՐՁԱԿԱՆ ՊՈՐՈՑ	Թիֆլիսից . . . 9. 21			2) Բագուի ճանապարհը՝			ՆԱՄԱԿՆԵՐ		
Առաւօտեան քանի ալ-					(Վէրայի վրա № 38)	Գորի . . . 11. 58			թեթեւ փոստը ընդունվում			Կոպ.		
ցիան 200 մ.			260	—		Միխայլովսկի . . . 1. 29			է երեքշաբթի և ուրբաթ			Կարմանա . . . 8		
Փոթի թիֆլիսեան երկա-						Իրօն . . . 6. 47			թերթ, իսկ ծանր փոստը			Անգլիա . . . 8		
թուղու ալցիան 125 մ.			125	—		Փոթի . . . 9. 40			երկուշաբթի:			Դուրեմ (կ. Պոլիս) . . . 8		
Շաքարը բրօցկու . . . 8			20	—								Թուրքիա (ցամաք) . . . 8		
» միւս տեսակը . . . 8			10	—								Իտալիա . . . 8		
» շաքարաւաղը . . . 7			—	—								Ամերիկա . . . 28		
» արանդիտը . . . 7			20	—								Պարսկաստան . . . 10		
» մաքուր վճարած			10	60								Հնդկաստան . . . 70		
Բամբակը Երևանի Ա-												Եգիպտոս . . . 27		
մերկայի սերմից . . . 9			—	—										
Միւս տեսակը հին սերմից . . . 7			50	—										
Բուրգը թուլի . . . 6			50	—										
» թարաքամի . . . 3			50	—										
Ալիւր Շորաքալու . . . 2			—	—										
» Երևանի . . . —			—	—										
Գարին . . . 1			20	—										
Մումը բնաճարպի (сгар.)			13	—										
Մետաքս Նուրմալու . . . 130			—	—										
Կախեթու . . . 50			—	—										
Կոկոնը Նուրմալու (բոմ.)			26	—										
Ֆրիգուր (շաքը) Ալու-														
լեաց . . . 40			—	—										
Կոֆէն մօկօր . . . 27			—	—										
Սիւնի . . . 22			—	—										
» մարմինային . . . 20			—	—										